

Nr 50.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1938 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående effektivare åtgärder för skogsbetets inskränkande.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 113, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Hagström* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning angående effektivare åtgärder för skogsbetets inskränkande.

Över motionen har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt utlåtande av lantbruksstyrelsen, varjämte tillfälle att avgiva yttrande beretts centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, Norrlands skogsvårdsförbund, Sveriges skogsägareförbund, skogsägareföreningarnas riksförbund, svenska betes- och vallföreningen, riksförbundet landsbygdens folk samt hushållningssällskapens i Gävleborgs, Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län förvaltningsutskott. Redogörelse för yttrandenas innehåll lämnas nedan.

I *motionen* framhålles i huvudsak följande:

Kreaturens betande å skogsmarkerna medför stora skadegörelser på skogsåterväxten, som därigenom fördröjes eller omöjliggöres. Skogsbetets snara avveckling är därför ett av de allra viktigaste skogshushållningsproblemen för närvarande. Men ej heller för jordbruket och boskapsskötseln är numera något att vinna på att denna föråldrade driftsform får fortleva. Räknar man med alla kostnader, som föranledas av skogsbetet, såsom för vallhjon eller för personal som på morgnarna ledsaga djuren till betet och på aftnarna hämta hem dem, m. m., och tager man i betraktande den minskade avkastning som blir en följd av skogsbetet, så skall man i de flesta fall finna att skogsbetet ej blir något billigt bete. Den enda utvägen att få god ekonomi både på skogsbruk och bete är att skilja på dem båda genom inhägnande av mindre områden, som lämpa sig till bete och som kunna drivas upp i avkastning genom kultiveringsåtgärder. Insikten om nyttan och nödvändigheten av kulturbeten har på senare tid vunnit allt större utbredning. Vissa gynnsamma verkningar torde också 1933 års ägofreds lag ha haft. Emellertid kan det nog sättas i fråga, huruvida bestämmelserna i denna lag motsvarat förväntningarna och om de äro ägnade att snabbt befrämja bättre förhållanden beträffande gemensamhetsbeten och betesreglering. Således torde det vara tveklöst underkastat, huruvida bestämmelsen i § 11 om initiativrätt blott för landsting och hushållningssällskap är lyckligt funnen. I varje fall synes staten böra vidtaga effektivare åtgärder beträffande skogsbetets inskränkning i högsta möjliga grad och anordnande av inhägnade kulturbeten, eventuellt genom större bidrag i sistnämnda hänseende.

Till ledning vid bedömandet av det i motionen behandlade spørsmålet anser sig utskottet böra lämna följande redogörelse.

Utskottet vill till en början återgiva vissa stadganden i *lagen den 2 juni 1933 om ägofred*, vilka äro av särskilt intresse i förevarande sammanhang:

10 §. Möter skogs- eller utmark å ömse sidor om ägogräns och fanns ej stängsel i gränsen den 1 januari 1933, skall skogs- eller utmarken, i den mån den ej hålles inhägnad, anses upplåten till gemensamt bete för större hemdjur.

Är för visst län eller viss del av län meddelad föreskrift, varom i 5 § andra stycket sägs, skall inom länet eller länsdelen rätten till gemensamt bete även avse sådana mindre hemdjur, som föreskriften angår.

Å den till gemensamt bete upplåtna marken må från fastighet, vartill hör del i marken eller på grund av servitut betesrätt därå, ej utsläppas flera hemdjur än som skäligen kunna vinterfödas å fastigheten.

11 §. Prövas för skogsäterväxtens skyddande inom visst län eller viss del av län erforderligt, att rätt till bete å ohägnad mark, som i 10 § sägs, varder helt eller i viss mån, såsom beträffande vissa slag av hemdjur eller viss tid av året, förbjuden, må Konungen på framställning av vederbörande landsting och hushållningssällskap därom meddela föreskrift.

12 §. Där inom visst län eller viss del av län skogs- eller utmark på grund av bestämmelserna i § 5 förordningen den 21 december 1857 om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängselskyldighet den 1 januari 1933 var upplåten till gemensamt bete, må Konungen, då skäl därtill äro, på framställning av vederbörande landsting och hushållningssällskap förordna, att inom länet eller länsdelen betesreglering å sådan mark må äga rum på sätt och under villkor, som i 13—19 §§ stadgas.

13 §. Där inom län eller länsdel, varest förordnande enligt 12 § gäller, skogs- eller utmarken till särskilda fastigheter, på sätt i sagda paragraf sägs, den 1 januari 1933 var upplåten till gemensamt bete samt någon del av marken nyttjas till sådant bete, skall, om det för någon av fastigheterna yrkas, betesreglering å marken ske, så framt nödig betesmark för varje fastighet kan utan oskälig kostnad eller olägenhet för fastighetens brukande anordnas å fastighetens område eller, om för viss fastighet tillgång därtill ej finnes, fastighetens betesbehov lämpligen kan tillgodoses genom upplåtelse av betesmark å annan fastighet tillhörande del av skogs- eller utmarken.

Anses betesreglering ej lämpligen kunna omfatta skogs- eller utmarken i dess helhet, må den begränsas att avse den del av marken, som tillhör två eller flera fastigheter och helt eller delvis nyttjas till gemensamt bete, under förutsättning att behovet av bete för den eller de fastigheter, vartill återstående del av marken hör, kan å fastigheterna skäligen tillgodoses.

Skogs- eller utmark, som den 1 januari 1933 hölls inhägnad utan att stängselskyldighet ägde rum, skall vid betesreglering anses som om den sagda dag var upplåten till gemensamt bete.

Å mark, för vilken betesreglering trätt i tillämpning, äger rätt till gemensamt bete ej vidare rum för de fastigheter, vartill marken hör. Ej heller må därefter något område av marken nyttjas till bete för den fastighet, till vilken området hör, med mindre erforderlig hägnad hålles kring området.

14 §. Finnes vid betesreglering upplåtelse av betesmark enligt 13 § böra för någon fastighet äga rum å annan fastighet, skall från denna upplåtas vad för ändamålet erfordras.

Åsämjas ägarna till två eller flera fastigheter, att betesmark upplåtes gemensamt för fastigheterna, och finnes sådant lämpligt, må det ske.

Vid upplåtelse, som nu sagts, skall tillses, att sådan mark tages i anspråk,

som med hänsyn till beskaffenhet och läge är därtill mest lämpad, samt att olägenhet ej därigenom tillskyndas brukandet av den fastighet, varå betesmarken upplåtits.

15 §. Betesmark, som upplåtits enligt 14 §, skall hållas inhägnad samt, i den mån det kan ske utan oskäligen kostnad, anordnas för betesbruk och där-efter bibehållas i ett för sådant bruk ordnat skick. Skyldighet, som nu sagts, åligger fastighet, för vilken betesmarken upplåtits. — — —

Enligt 71 § i lagen skola vissa tidigare meddelade betesförbud gälla som om de utfärdats enligt 11 § i den nya lagen.

I anslutning till 11 § bör nämnas, att Kungl. Maj:t i proposition nr 107 till 1933 års riksdag med förslag till lag om ägofred föreslog, att det skulle ankomma på »Konungen att efter hörande av vederbörande landsting och hushållningssällskap» meddela den i stadgandet angivna föreskriften. Sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet, som behandlade propositionen, framhöll, att sådant betesförbud ej borde utfärdas av Kungl. Maj:t med mindre en dylik åtgärd stöddes av en allmän opinion bland länets eller länsdelens jordbruksidkande befolkning. I anledning härav hade i utskottets förslag, som i denna del godkändes av riksdagen, Kungl. Maj:ts befogenhet att meddela betesförbud gjorts beroende därav, att framställning om sådant förbud gjorts hos Kungl. Maj:t av vederbörande landsting och hushållningssällskap.

Stadgandet i 12 § i lagen tillkom efter förslag av utskottet. Enligt propositionen skulle bestämmelserna om betesreglering äga giltighet för landet i dess helhet. Utskottet anförde rörande detta spörsmål bland annat:

Om sålunda bestämmelserna om betesreglering i princip ej föranleda erinran från utskottets sida, hyser utskottet dock tvekan om lämpligheten att förläna dessa bestämmelser omedelbar giltighet för landet i dess helhet. Betesreglering innefattar en ny och oprövd väg att avskaffa det gemensamma betet å ohägnade skogs- och utmarker och med hänsyn till de synnerligen växlande betesförhållanden, som förefinnas i skilda trakter av landet, möter stor svårighet att fullständigt överblicka verkningarna av bestämmelsernas tillämpning. En omständighet, som i detta sammanhang jämväl bör skänkas beaktande, är den olika uppfattning om betets lämpliga bedrivande, som är rådande å skilda orter. Att framtinga tillämpningen av bestämmelserna om betesreglering i de delar av landet, där majoriteten av den jordbruksidkande befolkningen håller fast vid gemensamhetsbetet såsom en lämplig och fördelaktig betesform, torde ej vara lyckligt. Ett dylikt tillvägagångssätt skulle kunna äventyra lagstiftningens effektivitet och motverka intresset för gemensamhetsbetets avskaffande på frivillig väg genom anordnande av kulturbeten.

Med hänsyn till det nu anförda har utskottet funnit sig ej kunna tillstyrka, att bestämmelserna om betesreglering, på sätt i propositionen föreslagits, förlänas allmän giltighet. Enligt utskottets mening böra dessa bestämmelser för närvarande vinna tillämpning allenast inom sådana områden, där betesregleringen stödes av en allmän opinion bland jordbrukarna. — — — Det bör sålunda ankomma å Kungl. Maj:t att beträffande visst län eller viss del av län förordna om tillämpning av dessa stadganden. Såsom villkor för meddelande av dylikt förordnande torde dock böra gälla, att vederbörande landsting och hushållningssällskap därom gjort framställning hos Kungl. Maj:t.

Förordnande om betesreglering enligt 12 § första stycket i lagen hava meddelats beträffande Uppsala län genom kungörelse den 2 mars 1934 och i fråga om Östergötlands län genom kungörelse den 16 januari 1935.

I detta sammanhang torde även böra erinras om de bestämmelser angående åtgärder för betryggande av återväxt, vilka återfinnas i 3 kap. *skogsvårdslagen den 15 juni 1923*.

Från och med år 1927 har riksdagen varje år anvisat anslag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk.

Gällande bestämmelser angående statsbidrag till betesförbättring återfinnas i *kungörelsen den 12 oktober 1934 (nr 498) angående statsbidrag till jordförbättring å ofullständiga jordbruk* med däri genom kungörelse den 30 juni 1937 (nr 571) vidtagna ändringar. Enligt § 1 av kungörelsen må i syfte att åstadkomma förbättring och ändamålsenlig utveckling av sådana ofullständiga jordbruk, som på grund av ringa areal åker eller kultiverad betesmark eller på grund därav, att den odlade marken är starkt stenbunden eller består av mineralfattig myrjord, icke giva brukaren erforderlig utkomst av jordbruket, statsbidrag, i den mån tillgängligt anslag det medgiver, utlämnas i den ordning och under de villkor, som i kungörelsen närmare angivas till, bland annat, befordrande av rationell beteskultur.

Enligt § 3 mom. 4 må betesförbättringsbidrag uppgå till högst hälften av beräknade kostnaden, dock icke mer än 125 kronor för hektar av den för förbättring avsedda arealen. Betesförbättringsbidrag må icke på en gång tilldelas en och samma person med högre belopp än tillhoppa 500 kronor.

I *statsverkspropositionen till innevarande års riksdag*, nionde huvudtiteln, har Kungl. Maj:t under punkten 149:o) föreslagit riksdagen dels medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1939 bevilja anslag intill 2,000,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk, dels ock anvisa ett förslagsanslag för ändamålet av 2,000,000 kronor. Av anslaget skulle förslagsvis få användas 600,000 kronor till betesförbättring.

I anledning av detta förslag har inom riksdagen väckts ett flertal motioner. På hemställan av jordbruksutskottet (utl. nr 1 sid. 77—82) har riksdagen med avslag å motionerna bifallit Kungl. Maj:ts förslag.

I *Kungl. Maj:ts proposition nr 275 till årets riksdag* med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/1939 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att Kungl. Maj:t må, under för beredskapsstaten gällande förutsättningar, under 1939 bevilja statsanslag intill 1,500,000 kronor utöver det av riksdagen för nämnda år medgivna beloppet för utlämnande av statsbidrag till nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk. Av nämnda belopp skulle förslagsvis 450,000 kronor få användas till betesförbättring.

Till belysande av förhållandet mellan efterfrågan och tillgång med avseende å de för betesförbättring anvisade medlen får utskottet meddela följande siffror för åren 1933—1937:¹⁾

¹⁾ Hämtade ur 1938 års statsverksproposition nionde huvudtiteln och statsrevisorernas berättelse om den år 1937 av dem verkställda granskningen.

Å r	Sökta bidragsbelopp	Beviljade bidragsbelopp
1933.....	786,320	439,110
1934.....	1,037,960	431,630
1935.....	1,172,290	400,000
1936.....	1,327,570	500,000
1937.....	1,125,170	450,000

Frågan om vidtagande av åtgärder för inskränkning av skogsbetet och därmed sammanhängande spörsmål har under de senaste åren i olika sammanhang varit föremål för uppmärksamhet.

I ett av tillkallade sakkunniga år 1935 avgivet *betänkande om folkförsörjning och arbetsfred*, Del I, Förslag, (S. O. U. 1935: 65) erinras sålunda om att under senare tider åtgärder i stor utsträckning vidtagits i syfte att freda skogsmark för beteskreatur (sid. 31). I anslutning härtill framhålles lämpligheten av att åtgärder i denna riktning alltjämt företagas till höjande av skogsproduktionen i avseende å såväl mängd som beskaffenhet.

1936 års utredning *angående beredskapsarbeten* har i sitt år 1937 avgivna betänkande med utredning och förslag rörande beredskapsarbeten (S. O. U. 1937: 26) bland annat behandlat frågan om behovet av betesvallsanläggningar för skogens fredande mot bete (sid. 147—150). Härom uppgiver utredningen till en början med stöd av införskaffade uppgifter från 11 av landets 25 skogsvårdsstyrelser, att dessa skogsvårdsstyrelser redovisat ett behov av dylika anläggningar, avseende 52,222 hektar, en kostnad av 8,861,000 kronor och ett dagsverksantal av 1,124,441. Därest samtliga skogsvårdsstyrelser anmält det föreliggande behovet av betesvallsanläggningar, skulle sannolikt enligt utredningen det redovisade behovet ha blivit omkring dubbelt så stort som det ovan angivna.

Därefter anför utredningen bland annat:

Det synes icke behöva råda tvivel därom, att skogsmarkens betning utgör ett allvarligt hinder för en god virkesproduktion. Den uppfattningen är allmän, att betesfred i skogen utgör ett oeftergivligt villkor för en rationell skogsvård. Trots detta förekommer ännu i vidsträckt delar av vårt land, att skogsmarken betas och detta icke blott av nötkreatur och hästar utan jämväl av getter och får. Enligt utredningens mening måste en rationell reglering av dessa förhållanden kräva utförandet av betydande arbeten. Med hänsyn härtill och till dessa arbetens stora allmänekonomiska betydelse samt till möjligheterna att vid desammas genomförande företrädesvis anlita sådan arbetskraft, som normalt synes ha svårigheter att finna full sysselsättning, torde statlig medverkan under vissa omständigheter vara påkallad. Utredningen vill härvid icke underlåta att erinra om att resultatet av de skogsvårdsåtgärder såsom dikning och olika slag av skogsodlingsåtgärder, vilka redan äro föremål för statligt understöd, i icke ringa utsträckning spolieras genom betesdjurens tramp och bett. — — — Principiellt hyser utredningen den uppfattningen, att frågan om att vinna förbättrade produktionsförhållanden inom skogsbruket är av den angelägenhetsgrad, att

staten oberoende av konjunkturernas växlingar städse måste ha anledning intressera sig härför. Enligt utredningens mening kunna därför skäl tala för att, i den mån den statliga bidragsverksamheten för visst eller vissa områden av skogsbruket begränsas, den i stället, om förhållandena i övrigt därtill giva anledning, överflyttas till andra för skogsbruket jämväl viktiga områden. Med denna utgångspunkt finner utredningen, att, därest en beskärning av statsanslagen till skogsdikning och olika slag av skogsodlingsåtgärder kommer till stånd, undersökning bör verkställas angående förutsättningarna för utvidgning av den statliga understödsverksamheten för betesregleringsändamål. I sådant syfte vill utredningen föreslå följande.

Av en särskild kommitté, sammansatt av representanter för skogsbruk och jordbruk, verkställes en skyndsam undersökning rörande betesfrågans nuvarande läge, varvid bland annat torde böra utrönas verkningarna av 1933 års ägofredslag samt den omfattning, vari betesregleringar för närvarande komma till stånd i syfte att vinna betesfred åt skogsmarken. Vidare torde böra utredas, huruvida det sätt, varpå staten för närvarande understödjer betesförbättringar genom bidrag till sådana arbeten å ofullständiga jordbruk, är ändamålsenligt. Om så icke är fallet, böra reformerade bidragsvillkor föreslås, varvid med beaktande av centralrådets ovannämnda framställning skogsbrukets intressen böra tillgodoses. Vid nu ifrågavarande undersökning torde jämväl böra övervägas möjligheterna att genom utförandet av vissa försök anskaffa material för uppskattning av den skadegörelse, skogsbruket åsamkas genom betet.

Riksdagens revisorer hava i sin berättelse (del I) om den år 1937 av dem verkställda granskningen gjort vissa uttalanden angående statsbidrag till betesförbättringar (sid. 116 och 117).

I en framställning till Kungl. Maj:t av den 27 september 1934 har *centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att anvisa ett anslag av 500,000 kronor att, efter av centralrådet utarbetade grunder, utgå till vissa fastigheter i enskild ägo för åvägbringande av betesfred å skogsmark. Innebörden av detta förslag är i huvudsak följande:

Statsbidrag skulle utgå för understödjande av sådana betesförbättringsföretag å enskildas fastigheter, som med hänsyn till fastighetens förmåga att vinterföda kreatur kunde anses vara av skäligen omfattning och lämplig beskaffenhet. Företagets utförande skulle därjämte åvägbringa möjligheter för skogsbetets omedelbara eller successiva inställande å fastigheten. Som villkor för bidrag skulle alltså gälla, att vederbörande bidragstagare förbunde sig att icke släppa beteskreatur å skogsmarken eller att inom viss tid upphöra med skogsbetet. Bidragsrätten skulle icke begränsas till fastigheter med viss areal. Bidragstagare skulle vara fastighetens ägare, och bidrag skulle kunna utgå med 25 procent av den beräknade kostnaden, oavsett huruvida för företaget disponerades skogsmark, hagmark, d. v. s. gammal betesmark, eller åkerjord. Vid kostnadernas beräkning skulle få medtagas samtliga de arbeten, som kunde krävas för företagets iordningställande, såsom röjning, dikning, planering, kalkning och grundgödsling, ävensom fröanskaffning och stängseluppsättning. Bidragstagaren skulle tillförbindas hålla statsunderstött företag i ändamålsenligt skick. Därest underhållet efterattes, skulle det utbetalade bidraget jämte planläggningskostnaderna för

företaget vara förfallna till återbetalning. Följden skulle bli densamma, om med bidragstagarens vetskap eller i hans avsikt betning av skogsmarken ägde rum, oaktat skogsbetets upphörande utgjort villkor för bidragets beviljande. För bidragsverksamhetens utövande skulle ett organiserat samarbete anordnas mellan skogsvårdsstyrelserna och hushållningssällskapen, varvid de administrativa uppgifterna skulle omhändersas av skogsvårdsstyrelserna, medan hushållningssällskapens tjänstemän skulle medverka vid planläggningsarbetet. För anslaget tillgodogörande i arbetslöshetsbekämpande syfte skulle föreskrivas, att det företag, som funnes ägnat att i högre grad än annat motverka eller förhindra arbetslöshet inom orten, skulle äga företräde till bidrag samt att det skulle ankomma på den bidragsbeviljande myndigheten att tillse, att i den utsträckning, som lämpligen kunde äga rum, arbete vid företagets utförande bereddades arbetslösa eller sådana, som hotades av arbetslöshet.

I ytterligare en framställning till Kungl. Maj:t av den 11 december 1936 har *centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund* framhållit, att det skulle vara av stor betydelse, »om en objektiv utredning kom till stånd angående storleken av de värden, som under olika förhållanden spolieras genom skogsbetet. Det synes centralrådet, som om det borde vara en för svenska betes- och vallföreningen lämplig uppgift att i samarbete med hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser verkställa en dylik undersökning».

Under hänvisning till centralrådets för skogsvårdsstyrelsernas förbund sistberörda framställning har *svenska betes- och vallföreningen* i en den 15 november 1937 dagtecknad skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt föranstalta om utredning rörande dels värdet av och skadegörelsen genom den i vårt land förekommande betesgången på skogen och på de alltför stort tilltagna, föga producerande hagmarkerna och dels även beträffande vilka åtgärder, som böra vidtagas för att åstadkomma en tidsenlig inskränkning av betesgången på landets skogs- och hagmarker. Föreningen har även förklarat sig villig att i sin mån medverka samt, om detta skulle anses lämpligt, att företaga utredningen under förutsättning, att härför erforderliga medel ställdes till föreningens förfogande. Denna skrivelse finnes tryckt i föreningens årsskrift för 1937. I denna årsskrift har även intagits en uppsats om »Skogsbetet och dess avveckling» av länsjägmästaren Wilh. Lothigius.

De förslag och framställningar till Kungl. Maj:t i förevarande ämne, för vilka ovan redogjorts, äro beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Vidare bör nämnas, att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 23 juli och den 23 oktober 1936 två utredningsmän tillkallats för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande skogsbrukets ekonomiska läge och de åtgärder, som kunna vidtagas för att höja dess bärkraft. Utredningsmännen, vilka antagit benämningen *1936 års skogsutredning*, äro ledamoten av riksdagens andra kammare, hemmansägaren G. Strindlund och byrådirektören, kanslichefen i statens jordbruksnämnd N. A. E. Malmfors. Dessutom hava sex sakkunniga

personer tillkallats för att delta i överläggningar med utredningsmännen i ämnet.

I direktiven för utredningen framhålles bland annat, att betydelsen för jordbruket av ett lönande skogsbruk skall utredas och att även i övrigt det samband, som råder mellan dessa båda näringsgrenar, bör bliva föremål för undersökning.

Utskottet övergår härefter till att lämna en redogörelse för innehållet i *de över motionen avgivna yttrandena*.

Lantbruksstyrelsen, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, Sveriges skogsägareförbund, Norrlands skogsvårdsförbund, svenska betes- och vallföreningen samt förvaltningsutskotten hos hushållningssällskapen i Västernorrlands och Norrbottens län hava samtliga uttalat sig i *tillstyrkande riktning*.

Lantbruksstyrelsen erinrar om den ovan berörda, av 1936 års utredning angående beredskapsarbeten förordade undersökningen av hela betesfrågans nuvarande läge samt framhåller, att styrelsen i sitt yttrande över utredningens betänkande understrukt betydelsen av att en sådan undersökning verkställdes under samverkan med representanter för såväl jordbruk som skogsbruk. Därefter anför styrelsen:

Det är en gammal erfarenhet, att på skogsbete fritt kringströvande hemdjur anställa betydande skada på skogsåterväxten. Därtill kommer, att skogsbetet ofta är så dåligt, att djuren hava svårt att därå kunna tillfredsställa sitt näringsbehov. En viktig förutsättning för att skogens användning såsom betesmark skall kunna bringas att upphöra är, att annan till bete mera lämpad mark står djurägaren till buds. Med hänsyn härtill är det, där skogens skyddande sådant påkallar, av stor vikt, att för ändamålet iordningställda betesmarker inhägnas. Emellertid medför betesmarkens inhägnande och iordningställande till kulturbete betydande kostnader, vartill i detta sammanhang hänsyn måste tagas. I vidsträckta delar av landet — framför allt i Norrland — utgör inkomsten av arbetet i skogen en viktig förvärgsgren för småbrukarna, som där ofta äro hänvisade till arbete i bolagsskogarna. Skogsägarna å sin sida äro i hög grad beroende av på orten befintlig arbetskraft. I den mån en skogsägare finner, att djurens betesgång i skogen omöjliggör eller fördröjer skogsåterväxten, torde det få anses vara ett skogsägarintresse av första ordningen att allt efter omständigheterna helt eller delvis bekosta anordnandet av för olika lägenheter lämpade, produktiva beteshagar, särskilt i de fall, då förefintliga lägenheter tillhöra eller tidigare tillhört vederbörande skogsägare och dessa äro för skogsdriften beroende av lägenhetsinnehavarnas arbetskraft. Det torde finnas exempel på skogsbolag, som insett betydelsen härav och i viss utsträckning vidtagit åtgärder härför. Sådan allmän medverkan från skogsägarnas sida finner lantbruksstyrelsen utgöra en viktig förutsättning för beteskulturens främjande inom avsevärda delar av landet. Även om effektiva lagstiftningsåtgärder för skogsbetets inskränkande få anses erforderliga, synes det vara minst lika viktigt att åstadkomma sådan organiserad praktisk upplysningsverksamhet, som tydligt kan åskådliggöra de fördelar, hägnade kulturbeten medföra för såväl skogsskötseln som jordbruket. På grund av vad sålunda anförts finner lantbruksstyrelsen sig böra alltjämt förorda en undersökning rörande hela betesfrågans nuvarande läge, verkningarna av 1933 års

ägofredslag samt, med beaktande av ovan av styrelsen framförda synpunkter, utredning om åtgärder för betesfred åt skogsmarker.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund erinrar bland annat om ovan omnämnda framställningar till Kungl. Maj:t från dels centralrådet och dels svenska betes- och vallföreningen. Centralrådet framhåller vidare, att skogsvårdsstyrelsernas fjärde ordinarie förbundsstämma vid sammanträde den 14 december 1937 antagit en till chefen för jordbruksdepartementet sedermera överlämnad resolution, vari förbundsstämman uttryckt en förhoppning, att en utredning angående skadegörelse genom betesgång m. m. snarast måtte igångsättas, så att ärendet om möjligt måtte kunna föreläggas 1939 års riksdag. Centralrådets yttrande utmynnar i ett livligt tillstyrkande av motionen.

Aven *Sveriges skogsägareförbund* tillstyrker motionärens förslag om en ingående utredning i ämnet. Förbundet anför bland annat:

Förbundet vill till alla delar vitsorda riktigheten av den redogörelse, som motionären givit rörande skogsbetets skadlighet för skogsåterväxten samt dess hinderlighet för en god skogsvård överhuvudtaget. Jämväl vad i motionen anföres om betesgångens i skogarna oförenlighet med en rationell kreaturskötsel samt om det trängande behovet ur jordbrukssynpunkt att ersätta skogsbetet med betesgång å för ändamålet skötta betesvallar torde äga sin fulla riktighet. Det traditionella skogsbetesbrukets fullständiga oförenlighet med modernt jordbruk samt god skogsvård har emellertid blivit så till fullo klarlagd genom en mångfald vetenskapliga utredningar och praktiska försök av fackmän på både jord- och skogsbrukets områden, att förbundet icke torde behöva ingå i någon vidare bevisning därom. Förbundet vill i detta sammanhang endast framhålla, att skogsbetet i norra Sverige, där det fortfarande allmänt bedrivs, av skogsmännen betraktas såsom det kanske svåraste hindret mot genomförandet av den bättre skogsvård, som alla säga sig eftersträva. När skogsvårdsintresset för ett par tiotal år sedan först grep omkring sig i nämnda landsdel, började många skogsägare utföra omfattande skogsodlingar i syfte att få fram återväxt å sedan gammalt förvildade marker, där naturlig återväxt alls ej eller blott allt för långsamt kunde påräknas. De omfattande skogsodlingar, som sålunda kommo till stånd, ödelades dock i stor omfattning genom beteskreatur. — — — Man försökte då att genom hägnader skydda skogsodlingarna, men resultatet härav blev knappast bättre, enär hägnaderna ofta skadades genom åverkan samt därefter blevo till mer skada än gagn. Dessa till ej ringa del av skogsbetet orsakade negativa resultat av skogsodlingsverksamheten i Norrland ha i mycket hög grad minskat skogsägarnas intresse för att genom sådder eller planteringar uppdraga återväxt på marker, där den naturliga föryngringen endast långsamt eller med svårighet inställer sig. Många större skogsägare förklara öppet, att de på grund av gemensamhetsbetet nedlagt skogsodlingsverksamheten samt icke ämna upptaga denna, förrän betesfrågan på ett eller annat sätt blivit löst.

Man frågar sig då, varför det särskilt i norra Sverige skall vara så svårt att komma till rätta med betesproblemet. Svaret härpå blir i första hand, att en betydande del av den jordbrukande befolkningen segt fasthåller vid det uråldriga gemensamhetsbetet på ohägnad mark, samt att skogsskiftenas i allmänhet långsmala och otympliga form ofta försvårar ett anordnande av rationellt skötta betesvallar i något så när bekväm närhet av respektive jordäga-

inägoområde. Vid lagens om ägofred antagande av statsmakterna 1933 sökte man bemästra dessa svårigheter genom införande av betesregleringsinstitutet, med vars hjälp ett rationellt anordnande av betet ändock borde kunna åvägbringas.

I skogsvårdsintresserade kretsar fäste man stora förhoppningar vid denna nya möjlighet att kunna komma bort från det ödeläggande gemensamhetsbetet. Dessvärre hava dessa förhoppningar blott i tämligen ringa omfattning infriats. Orsakerna härtill äro flera. Då riksdagen år 1933 behandlade ägofredslagen, vidtog densamma den ytterligt betydelsefulla ändringen i propositionen i ämnet, att jordägarnas ovillkorliga rätt att kräva betesreglering borttogs. I stället infördes i lagens 12 § det stadgandet, »att Konungen, då skäl därtill äro, på framställning av vederbörande landsting och hushållningssällskap må förordna, att inom länet eller länsdelen betesreglering — — — må äga rum». Rätten att erhålla betesreglering har sålunda gjorts beroende av ett Konungens generella förordnande för visst län eller länsdel, och Konungens rätt att utfärda sådant generellt förordnande har gjorts beroende av att landsting och hushållningssällskap därom samtidigt göra framställning.

Detta riksdagens ståndpunktstagande, som gjorde den nya ägofredslagen tämligen verkningslös i de landsdelar, där gemensamhetsbete förekommer, torde ha föranletts av en viss motvilja på jordägarehåll mot det tvång, som ett rationellt ordnande av betesfrågan genom s. k. betesreglering alltid måste medföra. Säkerligen har denna jordägarnas motvilja mot betesregleringar förstärkt genom den i lagens 19 § åt djurägare, som icke äga del i gemensamt mulbetesområde eller hava servitutsrätt till bete därstädes, medgivna rätten att, om de haft sedvanerätt till bete å område, få sitt behov av bete tillgodosett även vid betesregleringen.

Vilka nu riksdagens motiv för införandet i lagen av berörda inskränkningar i möjligheten att använda betesregleringsinstitutet än må hava varit, så kvarstår, att riksdagens sagda åtgärd fått till följd, att 1933 års ägofredslag icke i nämnvärd mån kunnat bidra till skogsbetets inskränkande i norra och mellersta Sverige, där behovet av en ändring i betesförhållandena otvivelaktigt är störst. Kungligt förordnande om rätt att begära betesreglering har hittills utfärdats blott för två sydliga län nämligen Östergötlands och Uppsala. Erfarenheterna från dessa båda län ge emellertid vid handen, att betesreglering i många fall kan användas med mycket gott resultat och leda till ett ordnande av betesförhållandena utan förfång för någon part.

Trots dessa goda erfarenheter synes misstron och motviljan mot betesregleringsinstitutet ännu vara tämligen allmän i de norra landsdelarna. Det är anmärkningsvärt, att hushållningssällskapen, där jordbruksteknisk sakkunskap finnes samlad, i flera fall kunnat vinnas för en framställning till Konungen om rätt till betesreglering, men att de mer politiskt betonade landstingen vägrat sin medverkan. Det torde därför finnas visst fog för motionärens uttalande, att någon verklig nytta av 1933 års ägofredslag i vissa hänseenden knappast kan ernås, så länge landsting och hushållningssällskap äga uteslutande rätt att begära förordnande om betesreglering.

I enlighet med det ovan sagda hyser Sveriges skogsägareförbund den meningen, att *en* metod att ernå förbättrade förhållanden i fråga om skogsbetet i norra Sverige bör kunna vara, att ägofredslagen göres effektivare genom att återföras till den lydelse, den i nu förevarande hänseende ägde i propositionen till 1933 års riksdag. För att emellertid samtidigt därmed motarbeta den misstro, som uppenbarligen finnes mot betesregleringarna, borde några sådana genom statens medverkan kunna på försök utföras i skilda landsdelar. Befolkningen borde därigenom kunna övertygas om att dessa för-

rättningar, rätt utförda, bliva både till enskilt och allmänt gagn. Förbundet vill erinra om, att när det gällde att övertyga ortsbefolkningen om möjligheten och lämpligheten att verkställa laga skifte inom de storskiftade delarna av Kopparbergs län, verkställdes på statens bekostnad ett antal provskiften, vilka vitsordats ha medfört det avsedda syftet att övervinna misstron mot en gagnande rationaliseringsåtgärd.

En annan tänkbar åtgärd är, att i ägofredslagen inrymmas rätt för jordägare, som därom samtliga frivilligt överenskomma, att även inom län eller länsdel, för vilket Kungl. Maj:t ej utfärdat förordnande rörande betesreglering, erhålla sådan efter lagens bestämmelser, samt att en sålunda sämjevis genomförd reglering gives laga verkan även mot kommande ägare av fastigheterna. På denna väg kan man säkerligen å stora arealer utan utövande av tvång mot någon jordägare ernå ett bestående ordnande av betesförhållandena även inom de delar av landet, där kungligt förordnande om betesreglering ej ifrågasatts eller kunnat åvägbringas.

De åtgärder, förbundet i det föregående behandlat, sammanhännga med en eventuell lagstiftningsändring. Emellertid kunna även på helt andra områden åtgärder vidtagas för ernående av förbättrade betesförhållanden; främst bland dylika åtgärder står en intensifierad upplysnings- och propagandaverksamhet. Säkerligen kan mycket även vara att vinna genom att den av skogsvårdsstyrelserna bedrivna bidragsverksamheten till uppmuntrande av anläggandet av rationellt skötta betesmarker utvidgas. Samtliga ovan diskuterade åtgärder kräva emellertid för sitt genomförande en ingående utredning. Förbundet får därför tillstyrka motionärens förslag om en sådan.

Norrlands skogsvårdsförbund förklarar, att full enighet bland skogsmän råder om önskvärdheten och nödvändigheten av att skogen i möjligaste mån snarast skyddas för betesgångens skadliga inflytande, vilket är mest framträdande på kulturfält och i plantbestånd och som mångenstädes resulterat i utrotande av den för barrskogens utveckling betydelsefulla lövträdsinblandningen i bestånden. Förbundet vill för sin del livligt instämma i huvudsyftet med föreliggande motion och tillstyrker därför, att riksdagen måtte vidtaga av motionären föreslagna åtgärder.

Svenska betes- och vallföreningen erinrar om sin ovan berörda framställning till Kungl. Maj:t samt anför bland annat:

Att skogsbetet är till skada för skogen synes vara uppenbart. Därom må skogsvårdens företrädare döma. För den animaliska produktionen måste det i stort sett även vara ett hinder för önskvärd utveckling. Ett normalt bete, d. v. s. sådant att djuren därav få tillräckligt med foder av god beskaffenhet, är det billigaste foder som kan anskaffas och därtill det sundaste för gräsätande djur. Enligt flera års resultat på svenska betes- och vallföreningens kontrollgårdar, vilka resultat äro bearbetade, i och för ekonomiska beräkningar, av professor L. Nannesson, är foderkostnaden per kilogram mjölk på kulturbete 4.6 öre och vid utfodring med annat foder, genomsnitt för olika slag, 9.6 öre. Då det är icke blott jordbrukets utan ett hela folkets intresse att viktiga livsmedel produceras på det billigaste och för folkhälsan lämpligaste sättet, bör det ju vara klart att förefintliga möjligheter härför böra utnyttjas. På skogen är betestillgången alltför knapp. Att en och annan glänta förekommer med tillfredsställande bete för ungdjur och sinkor, aldrig för mjölkkor, ändrar icke detta förhållande. Djuren kunna därför icke på lönande sätt tillväxa och producera under betesgång i skogen. Den tid av året, då ungdjuren skola uppbygga sin konstitution av det ekonomiskt för-

månligaste och sundaste fodret som finnes att tillgå, ströva de alltför mycket halvsvältande omkring, sökande efter föda. Om tidsenlig mjölkproduktion kan det ej bli tal vid skogsbetning utan extrafoder. Givet är dock, att detta sätt för betesgången är bättre än intet. Förutsättningarna för skogsbetets inskränkning äro därför främst, att andra betesmöjligheter åstadkommas, såsom genom kultivering av mindre arealer på skogens, hagmarkens eller ängens bekostnad eller också, där så ske kan, genom åkerns anlåtande för detta ändamål. Högre kultur på de för betesändamål utnyttjade arealerna möjliggör också att flera djur kunna födas på mindre markyta. Till viss gräns innebär detta fördelar för producerande djur, enär fodrets hopsamlade — en ko, som mjölkar 20—30 liter, behöver 60—80 kilogram grönt fint gräs — på föga avkastande arealer svårigen kan åstadkommas, så att någon tid blir över för idissling och fodrets tillgodogörande. Vilka vägar, som vid beteskultivering böra anlitas, måste avgöras för varje särskilt fall. Då de jordbrukare, som nu åtnjuta förmånen av skogsbetning på andras marker, icke vilja avstå därifrån och då frågan är av mycket omfattande och för den animaliska produktionen betydelsefull art, böra de vägar klarläggas genom allsidig utredning, genom vilka önskvärd framgång kan tänkas möjlig.

Föreningen har vid sitt yttrande fogat en av konsulenten hos föreningen Joh. Borg utarbetad promemoria i ämnet.

Hushållningssällskapets i Västernorrlands län förvaltningsutskott förklarar sig vara ense med motionären därom, att effektivare åtgärder för skogsbetets inskränkning böra vidtagas, samt tillstyrker därför i princip motionen. Härutöver anför förvaltningsutskottet bland annat:

Sedan en lång följd av år har inom Västernorrlands län nedlagts och nedlägges ett betydande upplysande och propagerande arbete för införandet av rationellare metoder för betesskötseln. Då hushållningssällskapet, till följd av sin begränsade medeltillgång, ej mäktat ensam bedriva verksamheten ifråga, har betydande och värdefull medverkan på detta område erhållits av länets skogsvårdsstyrelse. Att utvecklingen på området inom länet ej gått i hastigare takt beror givetvis på en mångfald samverkande omständigheter, bland vilka särskilt böra nämnas, att systemet med särskilda beteshagar endast haft en ringa utbredning, att gemensamhetsbetet på de ohägnade skogsmarkerna utgjort och delvis ännu utgör en integrerande del av foderförsörjningen vid flertalet »husbehovsjordbruk» och småbruk samt att vederbörande jordbrukare till följd av otillräcklig tillgång på odlad jord eller till följd av bristande kunskap icke anser sig kunna taga odlad jord i anspråk till bete. Den relativt rigorösa tillämpningen av gällande skogsvårdslag inom länet — i det att även utpräglade beteshagar hänförts till skogsmark — samt skogsvårdsstyrelsens strävan att jämväl på administrativ väg framkalla lämplig intensifiering av betesdriften — har vållat ej ringa irritation i vissa jordbrukskretsar. Förutom de svårigheter av teknisk art, som på många håll föreligga att införa betesreglering, har man därför att inom länet räkna med en viss obenägenhet från jordbrukarehåll att medverka till införande av ytterligare tvångsbestämmelser på betesskötseln område. Å andra sidan börjar bland yrkesjordbrukarna den uppfattningen göra sig gällande att skogsbetet enbart ur jordbrukssynpunkt är olämpligt och bör övergivas.

Hushållningssällskapets i Norrbottens län förvaltningsutskott uttalar bland annat:

Ehuru det är ett starkt önskemål att snarast komma ifrån skogsbetet och att förbud mot dettas nyttjande genomfördes, kan förvaltningsutskottet det

oaktat icke tillråda ett omedelbart förbud. En sådan åtgärd skulle nämligen medföra så svårartade rubbningar i den nu gängse hushållsplanen vid jordbruket, i synnerhet i länets inre delar, att det skulle medföra en katastrof för flertalet jordbrukare. Djuren hava nu sin försörjning, sådan den nu är, i cirka tre månader av detta bete. Det måste sålunda skapas någon ersättning för denna försörjning, innan den kan avlysas. Man måste få tid på sig att ordna sommarutfodringen på annat sätt. Och detta tager ju sin tid. Åstadkommandet av beteshägnader och beten på odlad jord kan icke ske med en enda gång. En övergångstid härför av minst 3 år, helst 5 år, torde erfordras härför. Ifrågasätts kan om ej genomförandet av skogsbetesförbud borde göras fakultativt och att landsting och hushållningssällskap finge avgöra tiden för dess ikraftträdande, därest detta ej medför ett förhållande onödigt länge. Det synes nämligen förvaltningsutskottet som ett dylikt förbud borde genomföras utan alltför mycket tidsutdräkt. Skogsbetet är ur allmän-ekonomisk synpunkt till så stort men, att en lagstiftning för dess avlysande därmed kan anses väl motiverad. För att påskynda verkställandet av ett sådant förbud — — — ifrågasätter förvaltningsutskottet, huruvida ej en skogsbetesindragningserättning skulle kunna utgå av statsmedel med hänsyn till den jordbrukargrupp, mindre jordbrukare, som ett skogsbetesförbud inom detta län drabbar. En sådan skogsbetesindragningserättning måste — — — komma att hålla sig inom mycket blygsamma gränser. Ersättningen borde givetvis användas för ordnande av bete på annat sätt.

Hushållningssällskapens i Gävleborgs och Västerbottens län förvaltningsutskott ha båda *uttalat sig mot en lagändring* i den riktning motionären åsyftar *men däremot förordat beviljandet av högre anslag till betesförbättring.*

Hushållningssällskapets i Gävleborgs län förvaltningsutskott framhåller:

Angående frågan om genomförandet av betesreglering må framhållas, att inom en del län omfattande betesinventeringar verkstälts med syfte att få utrönt möjligheten att effektivt genomföra betesreglering i enlighet med ägfredslagens bestämmelser. Därvid har man emellertid stött på praktiska svårigheter, som de för saken intresserade jordbrukarna tidigare icke kunnat räkna med. Enligt vad förvaltningsutskottet känner har ej heller i de län, där bestämmelser om betesreglering enligt ägfredslagen genomförts, sådan betesreglering kommit till praktisk tillämpning i någon nämnvärd utsträckning. På grund av dessa förhållanden och då representanterna i landsting och hushållningssällskap äga en mycket omfattande kännedom om betestillgång och betesförhållanden för övrigt inom respektive län, synes det för närvarande icke lämpligt att utsträcka rätten till påkallande av sådan betesreglering. Därtill förtjänar erinras att, därest önskemål om betesreglering uppstår inom en trakt, detta önskemål med all säkerhet kommer att framföras till vederbörande landsting eller hushållningssällskap. Inom Gävleborgs län har emellertid något sådant önskemål ännu icke framkommit. I de fall, då skogsbetet allmänt användes av kreatursägarna, är det ur skogsvårdssynpunkt önskvärt att inskränka denna betes användning, men att sträva efter en fullständig avhysning synes utskottet vara att använda större våld än nöden kräver. Det kan också ifrågasättas, om icke på god och i följd därav starkt gräsbinden mark en viss betning är behöflig för att inom rimlig tid skogskultur skall komma till stånd. I de trakter där mjölkproduktionen är mera uppdriven har också skogsbetningen numera inskränkts till en obetydlighet mot vad förr var vanligt. Där tjänliga hagmarker finnas, förbättras dessa undan för undan genom rödning och andra åtgärder och där lämplig mark för betesförbättring saknas i tillräcklig omfattning tages en del åker i anspråk för bete. Så är åtminstone för-

hållandet i Gävleborgs län. De mindre jordbrukarna, som oftast ha alltför liten tillgång till egen skogs- och hagmark för tillgodoseende av betesbehovet för sina djur, ävensom lägenhetsägarna nödgas ännu i avsevärd omfattning lita till skogsbetet, vilket de på många håll äro tillförsäkrade genom servitutsrättigheter. Genomförandet av betesreglering enbart för tillgodoseende av deras betesbehov är dock knappast möjligt på grund av deras spridda belägenhet, vartill ofta kommer svårigheten att på lämpligt avstånd inom bygden erhålla tillgång till tjänlig mark, då dylik mark i regel är uppodlad. För den egentliga skogsbygden, där småbruken merendels ligga betydligt åtskilda, kan icke heller betesreglering enligt ägofredslagens mening praktiskt tillämpas. För skogsbetets ytterligare inskränkande måste man enligt förvaltningsutskottets åsikt räkna med åtgärder, vilka befrämja den utvecklingstendens som länge fortgått. För de mindre jordbrukarna, vilka kunna komma i åtnjutande av statsbidrag för anläggande av kulturbeten, äro sådana statsbidrag till största gagn. En höjning av statsbidragen vore emellertid behöfelig, då betesförbättringsåtgärderna oftast äro mycket kostsamma. I viss utsträckning kan också betesbehovet tänkas tillgodosett genom gemensamhetsbeten. För detta ändamål skulle lämpliga lån vara till gagn.

Hushållningssällskapet i Västerbottens län förvaltningsutskott anför bland annat:

Om än skogsbetet ur såväl skogsbrukets som jordbrukets synpunkt måste anses föga rationellt och mindre ekonomiskt, möta svårigheter att på lagstiftningens väg bortarbota den sedvänja, som av olika anledningar råder. Genom upplysning och främjande av kulturbetesanläggningar har hushållningssällskapet och skogsvårdsstyrelsen med stöd av statsmakterna lyckats minska skogsbetet icke så oväsentligt på vissa orter. Ifrån detta och till ett fullständigt avhysande av skogsbetet är dock ett stort steg. Så länge skogsbetet bedrivs på marker tillhöriga betesdjurens ägare, lärer det också möta svårigheter för en lagstiftning om förbud mot skogsbete. Förvaltningsutskottet hyser den uppfattningen att ett direkt stadgande om förbud mot skogsbetet skulle väcka berättigad opposition från jordbrukarnas sida ej minst i de renas skogsbygderna, där skadan av skogsbetet, åtminstone av nötkreatur, icke får tillmätas någon större ekonomisk betydelse, då djurantalet är så ringa i förhållande till skogsmarksarealen. Genom att välja den frivilliga vägen till övergång från skogsbete till kulturbete kan det måhända dröja en längre tid innan en ny åskådning hinner inarbetas, men i gengäld undgår man många slitningar och misshälligheter. För att påskynda denna utveckling skulle en statlig medverkan böra påräknas i högre grad än som nu sker. Där kostnaderna bliva höga såsom merendels i Norrlands skogstrakter och där den ekonomiska bärkraften är ringa, torde det vara uppenbart, att utvecklingen försenas genom det ringa stöd, som staten för närvarande lämnar för den önskade omläggningen. Därtill kommer att anslagens storlek icke ens medgiva beviljande av bidrag i den omfattning som antalet sökande motiverar. Också torde ett visst eftersättande av Norrland även här kunna spåras.

Skogsägareföreningarnas riksförbund och riksförbundet landsbygdens folk samt hushållningssällskapet i Jämtlands län förvaltningsutskott hava yttrat sig i *avstyrkande* riktning.

Skogsägareföreningarnas riksförbund anför:

Det sedan urminnes tider bedrivna skogsbetet har under senaste decennierna visat en allt tydligare avtagande tendens. Därom vittnar bland annat

det mycket stora antal fåbodvallar, som numera undan för undan läggas öde. Den moderna boskapsskötseln inser mer och mer skogsbetets dåliga ekonomi; den rationella beteskulturen går i stället framåt, och det torde med all sannolikhet ej dröja alltför länge förrän största delen av svenska jordbrukare inse fördelen ur kreatursskötselns synpunkt att upphöra med skogsbetet och gå in för en ordnad och lönande betesdrift å mindre arealer. I och med att detta blir verklighet kommer skogsbetet automatiskt och successivt att upphöra och därmed tillgodoses skogsmännens välmotiverade krav på skilsmässa mellan skogs- och betesbruk. 1933 års ägofredslag ger i betydande omfattning möjligheter till särskiljande av skogs- och betesbruk; de i lagen inrymda stadgandena möjliggöra ett samtidigt avskaffande av skogsbetet inom större områden. Lagen har dock ännu icke varit gällande tillräckligt länge för att man fullt klart skall kunna skönja dess verkningar. Riksförbundet anser det därför tills vidare vara tillräckligt med de möjligheter, som i lagen givits landstingen och hushållningssällskapen att reglera betesförhållandena. De oerhört varierande och olikartade förhållandena i vårt land, mellan södra, mellersta och norra delarna, mellan jordbruksbygderna och skogsbygderna, göra en effektiv lagstiftning ytterligt svår. Man kan bland annat icke undgå att tänka på de katastrofala följder, som en genom lag inskränkt betesrätt skulle få för mängden av småbrukare och torpare i de stora norrländska skogsbygderna, människor som helt enkelt äro beroende av skogsbetet för sina kreatur. Genom propaganda och upplysning av olika institutioner ha under senaste åren betydande arealer kulturbeten blivit anlagda samtidigt som skogsbetet begränsats. Arbetet i denna riktning fortgår raskt och målmedvetet. Det är också på denna väg som man, enligt riksförbundets mening, bör komma fram till en lycklig lösning av frågan. Med beaktande av de allt mera vidgade strävandena för ordnandet av rationella betesbruk och då tiden ännu icke kan anses vara mogen för ett objektvt bedömande av resultatet av de åtgärder, som redan vidtagits i betesfrågan, får riksförbundet yrka avslag på den framlagda motionen.

Riksförbundet landsbygdens folk yttrar:

Motionären har motiverat sin hemställan om effektivare åtgärder för skogsbetets inskränkande med hänvisning till den skadegörelse djuren anses göra på skogsbeståndet samt därvid utgått ifrån att stora skadegörelser uppstå. Att djuren åstadkomma viss skadegörelse torde vara ostridigt, men storleken av densamma måste betecknas som rätt omtvistad. I varje fall är den i hög grad beroende av lokala förhållanden samt den tidpunkt på våren då djuren släppas på bete. Skadorna äro oftast icke av sådan omfattning och betydelse, att enbart de motivera anläggandet av speciella beteshagar. Däremot har ladugårdsskötselns utveckling och svenska betes- och vallföreningens arbete skapat en allt mer vidgad förståelse för den förbättring av ladugårdsskötselns ekonomi, som kan genomföras medelst anläggandet av kulturbeten vid sådana jordbruk som ha därför lämpade marker. Många ha iordningställt sådana beten och numera bidrager i hög grad exemplets makt till att allt flera övergå från att använda sig av skogsbeten till att iordningställa särskilda beteshagar. De fördelar, som för ladugårdsskötselns del därigenom uppnås, äro så påtagliga, att utvecklingen i önskvärd riktning ej behöver påskyndas genom några »effektivare åtgärder». Tvingande bestämmelser utöver 1933 års ägofredslag äro icke av behovet påkallade och skulle troligen väcka en opposition, som snarast motverkade det man avser. Vad här ovan anförts anse vi motivera, att motionen ej föranleder till någon riksdagens åtgärd.

Hushållningssällskapet i Jämtlands län förvaltningsutskott uttalar:

Skogsbetets inskränkande är förvisso en betydelsefull åtgärd för utvinande av ett bättre resultat av kreatursskötseln, då skogsbetet såsom regel icke giver möjlighet till en större produktion. Detta gäller särskilt i fråga om mjölkkor. Däremot finnas stora områden, där såväl ungdjur som får och även getter kunna erhålla ett tillräckligt bete. Inom de områden, där mjölkproduktionen rationaliserats mera, torde även bete å skogsmark förekomma i ganska liten omfattning. Däremot måste givetvis i länets fjälltrakter de naturliga betena utnyttjas. Frågan om skador å särskilt yngre träd och plantor torde i ganska hög grad vara beroende av när djuren släppas på betet. För stora delar av Jämtlands län skulle en inskränkning utav betesrätten komma att medföra betydande svårigheter. Särskilt skulle de mindre jordägarna komma i ett besvärligt läge. För närvarande torde också med ganska stor säkerhet icke landstinget och hushållningssällskapet vilja medverka till att förhindra särskilt de smärre fastighetsägarna från rätten att beta å de stora skogsområdena. För Jämtlands län torde därför ännu icke tidpunkten vara inne för vidtagande av speciella och mera effektiva åtgärder för skogsbetets inskränkande.

Utskottet.

Frågan om skogsbetets inskränkande är ett spörsmål, som under de senaste åren i olika sammanhang varit föremål för uppmärksamhet. I det av tillkallade sakkunniga år 1935 avgivna betänkandet om folkförsörjning och arbetsfred framhölls sålunda lämpligheten av åtgärder i syfte att freda skogsmark från betesdjur. Vidare har 1936 års utredning angående beredskapsarbeten i sitt år 1937 avlämnade betänkande uttalat, att den uppfattningen vore allmän, att betesfred i skogen utgjorde ett oeftergivligt villkor för en rationell skogsvård, samt föreslagit en skyndsam undersökning rörande betesfrågans läge, varvid bland annat borde utrönas verkningarna av 1933 års ägofredslag. Även från enskilda sammanslutningar hava framställningar i detta ämne gjorts. Sålunda har svenska betes- och vallföreningen under föregående år i en skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt föranstalta om utredning rörande de åtgärder, som böra vidtagas för att åstadkomma en tidsenlig inskränkning av betesgången på landets skogs- och hagmarker.

Enligt utskottets uppfattning måste det i stort sett ligga i såväl skogsbrukets som jordbrukets intresse, att en begränsning av skogsbetet kommer till stånd. Problemet är emellertid av ömtålig och invecklad beskaffenhet, och en enhetlig lösning försvåras av de olikartade förhållandena i skilda delar av vårt land.

Genom den upplysningsverksamhet, som från olika håll bedrivits, ha under de senaste åren betydande arealer kulturbeten anlagts, varvid skogsbetet begränsats. I likhet med skogsägareföreningarnas riksförbund håller utskottet för sannolikt, att det ej kommer att dröja alltför länge, innan den största delen av de svenska jordbrukarna inse fördelen ur kreatursskötselns synpunkt att upphöra med skogsbetet och i stället inrikta sig på en ordnad betesdrift å mindre arealer. Även lantbruksstyrelsen har understrukt vikten av en sådan praktisk upplysningsverksamhet, som tydligt kan åskådliggöra de fördelar, som hägnade kulturbeten medföra för såväl skogsskötseln som jordbruket.

Såsom bland andra hushållningssällskapets i Gävleborgs län förvaltningsutskott framhållit äro de mindre jordbrukarna, som ofta hava allt för liten tillgång till egen skogs- och hagmark för tillgodoseendet av betesbehovet åt sina djur, ävensom lägenhetsägarna ännu i avsevärd omfattning nödgade att lita till skogsbetet. Lantbruksstyrelsen och svenska betes- och vallföreningen hava jämte andra uttalat, att det vore en viktig förutsättning för en inskränkning av skogsbetet, att annan till bete mera lämpad mark stode jordägarna till buds. För de jordbrukare, vilka kunna komma i åtnjutande av statsbidrag för anläggande av kulturbeten, äro sådana bidrag otvivelaktigt till största gagn. I flera yttranden har även ifrågasatts en höjning av dylika bidrag.

Vid sitt övervägande av ifrågavarande spörsmål har utskottet i likhet med bland andra lantbruksstyrelsen funnit starka skäl tala för en allsidig undersökning rörande betesfrågans nuvarande läge, verkningarna av 1933 års ägofredslag samt åtgärder för ökad betesfred åt skogsmarker.

Såsom framgår av utskottets redogörelse har åt särskilda sakkunniga — 1936 års skogsutredning — uppdragits att verkställa utredning och avgiva förslag rörande skogsbrukets ekonomiska läge och de åtgärder, som kunna vidtagas för att höja dess bärkraft. I direktiven har uttalats, att sambandet mellan jordbruk och skogsbruk bör bliva föremål för undersökning. Den nu förevarande frågan om åtgärder för skogsbetets inskränkande är visserligen icke direkt omnämnd i de direktiv, som meddelats för de sakkunnigas arbete, men enligt vad utskottet inhämtat hava de sakkunniga upptagit frågan om begränsning av skogsbetet till ett allsidigt övervägande. För utskottet har tillika upplysts, att de sakkunniga ämna behandla detta spörsmål i ett betänkande, som torde komma att avlämnas under innevarande år. Under sådana förhållanden har utskottet icke funnit erforderligt, att ifrågavarande spörsmål göres till föremål för en fristående utredning.

Enligt utskottets mening måste det anses lämpligt, att skogsutredningen får del av de synpunkter, som framförts i nu ifrågavarande motion och de över densamma avgivna yttrandena.

Utskottet får därför hemställa,

1) att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överlämna motionen jämte däröver avgivna yttranden till 1936 års skogsutredning för att tagas under övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag; samt

2) att motionen, i den mån den icke blivit beaktad genom vad utskottet sålunda hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 maj 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Norman, Linder**, *Tamm, Heiding, Västberg**,
Olof Carlsson, Elon Andersson och *Ekströmer*;

från a n d r a kammaren: herrar *Hage, Olovson, Skoglund, Pettersson* i Häll-
backen*, *Sandström* i Härnösand, *Gardell, Hansson* i Örebro* och *Barnekow*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.